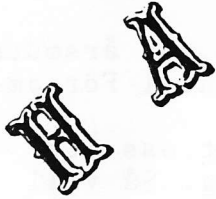

HABO
BIBLIOTEK

TIDSKRIFT

FÖR

SLÄKT OCH HEMBYGDSFORSKNING

ÄRG. 6

NR: 1

1988

Spinnning i huset på Kåmparp

HABOBYGDEN MEDLEMSTIDNING FÖR HABOBYGDENS SLÄKTFORSKARFÖRENING
OCH DESSUTOM KONTAKTORGAN FÖR HABO-GUSTAV ADOLF HEMBYGDSFÖRENING
REDAKTIONSKOMMITTÉ: FOLKE EKERED, MONIKA EKERED, ARNE WULFF
OCH ANNA-LENA ALEXANDERSSON.

VI ÄR TACKSAMMA FÖR ALLA BIDRAG TILL TIDNINGEN STORT som smått.

FÖRENINGSSIDAN

Ordföranden har ordet

ÄNTLIGEN!

Den som väntar på något gott,
väntar aldrig för länge.
Men nu är tidningen klar.
Vi som arbetat med den, andas ut
och hoppas du ska hitta något
intressant att läsa.
Temat för denna tidning är
LÄNSMANSSLÄKTEN BRUNO.

Bilden på utsidan är från köket på
Kämparp- länsmansbostället.
Arne Wulff kommer med fortsättning
på Hembygdsföreningens historia.
Nils Bruno berättar skolminnen.
Stieg-Erland Dagman presenterar
Mandelgren, en resande konstnär i
i 1800-talets Sverige.
Lars-Olof Markstad och Harry Ceder-
wall redogör för torpinventeringen
i Habo kommun.

Vi kan nu berätta att vår almanacka
för 1989 är klar. Styrelsen hoppas
att alla medlemmar hjälper till
att sälja almanackan till sina
bekanta och grannar. En bra jul-
klapp!
Bengt-Inge Svensson är försäljnings-
ansvarig.
Önskar du almanackor, kontakta
Bengt-Inge tel. 41894 eller Lars-
Olof Markstad tel. 41528.
Julen närmar sig med stormsteg.
Vi vill också påminna om lucia-
firandet i Mullsjö den 13 dec.
Se annonsen nästa sida.

Nästa år börjar vi med årsmöte
tisdagen den 24 jan. i Försam-
lingshemmet,
Tack ni, som hjälpt oss att
fylla denna tidning. Så vill
jag be er ärade läsare att gå
igenom byrålådor och minne
och komma med artiklar, dikter
och uppslag för kommande tid-
ningar.
Vårt "lager" är slut och be-
höver fyllas på.
Jag vill passa på och tacka
för året som gått.

VÄL MÖTT! 1989

Anna-Lena Alexandersson

EFTERLYSNING:

Jag vill gärna komma i kontakt med
någon som forskar i följande släkt:

Soldaten vid Westg. Reg. nr 58
Lars Magnus Johansson Flod f. 2/10
1808 i Bankeryd, gift 1832 med
Fredrika Jonasdotter f. 14/12 1810
i Högaberg, Habo.
De fick barnen Carl f. 8/1 1833,
Märta Charlotta f. 26/12 1834
Emma f. 30/11 1839
Johan Leonard f. 15/5 1843
Carolina f. 7// 1846

Både Lars Flod och hustrun Fredrika
dog i Habo år 1870.

Av barnen blev Johan Leonard soldat
år 1865 nr 28 vid Westg. Reg. och
fick då efternamnet Kron. Han bodde
på soldattorpet Gölan i Habo.

Lisbeth Svahn tel. 0511-57645
Sörbodalsvägen 1
533 72 Lundsbrunn

Dödsfall.

Under försommaren drabbades vår förening av ett sorgebudskap då vår trägne medarbetare Karl-Olof Förberg hastigt avled den 10 juni endast några veckor efter det att han firat sin 70-årsdag den 14 april.

Karl-Olof har sedan han pensionerades för cirka 10 år sedan ägnat det mesta av sin tid åt att utforska såväl sina egna som grannarnas släktskapsförhållanden.

Vidare har Karl-Olof varit ledare för en studiecirkel, vilken sysslat med att kartlägga Holmens och Slätthults byar, hur där såg ut före skiftet och var alla gårdar och torp då var belägna.

Vi beklagar verkligen, att Karl-Olof vid så unga år skulle lämna oss. Det var så mycket som han kände till om bygdens näringsliv och människor både i nutid och i "den gamla goda tiden", vilket han tyvärr inte hunnit med att fästa på papper.

F.E.

MULLSJÖ GENEALOGISKA FÖRENING
INBJUDER TILL

FEST

TISDAGEN DEN 13 DECEMBER KL. 19.00

I SJÖRYDSGÅRDEN MULLSJÖ (kyrkans hus)

LUCIAPROGRAM

TALARE: PER RICHARDSSON, JÖNKÖPING

KAFFESERVERING

ÅRS-MÖTE

TISDAGEN 24 JANUARI 1989 KL. 19.00

FÖRSAMLINGSHEMMET I HABO

EFTER ÅRSMÖTESFÖRHANDLINGARNA
VISAS FILM.

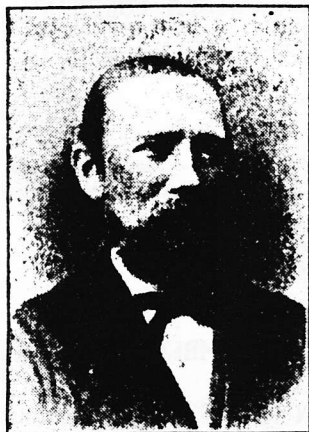
KAFFESERVERING

VÄLKOMNA.

OBS! VÅRENS PROGRAM FINNS
PÅ SISTA BLADET.

Fem länsmän Bruno.

En länsmänstjänst som gått i arv från far till son i fem släktled, torde vara mera sällsynt. Så är dock förhållandet i Slättängs tingslags östra länsmansdistrikt, som omfattar socknarne Habo och Gustav Adolf. Hit kom som länsmän 1752 Anders Bruno och tjänstgjorde

Fredrik Richard Bruno.

till 1783. Det var under den tid, då Gustav Adolfs socken bildades, och att Bruno ingalunda motverkade den nya socknens tillkomst visas av, att han använde sitt inflytande så, att länsmansbostället Kämparp kom att tillhöra den nya socknen, ehuru Kämparp låg närmare till Habo kyrkoplats än någon annan gård, som var ifrågasatt att tillhöra Gustav Adolf. Efter Anders Bruno tjänstgjorde till 1794 hans måg Ernst Rudberg, men sedan var det en son till Bruno, Daniel Fredrik, som innehade länsmänstjänsten till 1823, därefter dennes son, Carl Johan Bruno, den långa tiden till 1867, därpå dennes son, Fredrik Richard Bruno, till 1902 och så sonen till denne, Axel Richard Bruno, som fortfarande innehar tjänsten.

Fredrik Richard Bruno avled 1911 i en ålder av 80 år. Han hade 1864 ingått äktenskap med friherrinnan Augusta Olivia Kruuse av Verchou, född å Dykärr 1842. Han kom i besittning av denna Kämparp närbelägna gård Dykärr i Habo, som han innehade 1882—96 och var där bosatt, med länsmansbostället under tiden bortarrenderat. Han var särskilt känd som en ivrig jägare och friluftsmänniska. En representant för en på platsen gammal länsmanssläkt, den fjärde länsmän Bruno i Kämparp, återgives här ovan hans porträtt även som en erinran till alla hans ännu kvarlevande vänner.

Den femte länsmän Bruno å Kämparp, Axel Richard, är född den 26 aug. 1868. Samma år han tillträdde länsmänstjänsten, 1902, ingick han äktenskap med Hedvig Josefina Pettersson, som uppvuxit å den närbelägna Habo järnvägsstation, där hennes far, Josef Pettersson, var stationsinspektör ett tjugotal år, intill 1895. Länsmänshemmet Kämparp är en idyll. Den femte länsmän Bruno är folklig och populär och värdinnan en solig och omtänksam husmoder. Det högt belägna Kämparp ligger vackert som i en park. En bäck ringlar fram mellan höga stup. Här omväxla åldriga eller yngre träd och fina gräsmattor å sänkor och kullar. Det är sagolikt vackert här uppe, icke minst när man från en öppen höjd finner en bedårande utsikt över Vettern, Visingsö och det fjärran liggande smålands- och östgötalandet.

Det gamla välvärdade hemtrevliga envåningshuset daterar sig från 1780-talet. Sång och musik trivas gott å Kämparp. Länsmän Bruno har ock varit en värderad medlem av socknens sångkör. Han är också en intresserad skytt, ordf. sedan 1902 i Habo skytteförening, som med dess bägge skyttelag för Habo och Gustav Adolfs socknar räknar 120 medlemmar, därav 107 anslagsberättigade. För fältskjutning har terrängen omkring Kämparp visat sig idealisk. Skjutbana har föreningen annars en vid Halleboberget i Habo och en i närheten av Gustav Adolfs kyrka.

Länsmänstjänsten bjuder i våra dagar huvudsakligast på fredliga löpande göromål; det är sällsynt att något brottmål förekommer, välartad som befolkningen allt mera blivit. Den femte länsmän Bruno har en ljusare tjänstetid än hans förfäder, och att en sjätte länsmän Bruno, om vilka förhoppningar finnes genom en uppväxande yngling, god skytt som fadern, skall finna ännu ljusare och fredligare tider, bör man känna sig förvissad om.

Ur "Skaraborgsbygden" en tidskrift tryckt i Hjo 1919.
Del 1, sid 56-58.

För länsmannen var det svårt att själv hinna utföra alla plikter för ordningens upprätthållande i socknen. Till sin hjälp hade han därför de s.k. kronofjärdingsmännen eller kronorätarna, vilka hade att verkställa hans skriftliga befallningar.

Om detta vittnar över etthundra brev, vilka finns bevarade i vårt släktarkiv.

Härnadan återges innehållet i några av dessa brev.

Min k. Gustaf Nilsson.

Var god i morgon bittida verkställ närlagda utmätning hos Lars på Stora Kärr. Men dessförinnan gack till nämndemannen i Sjogarp och bed honom komma till biträde.

Jag är så mycket mera angelägen härom, som jag sport, att han tänker förskingra sin egendom - ett litet concept till protokollet följer.

Panta äfven för Edert arfvode, oagtadt om contanter erhållas.

Gack i god tid till Sjogarp i morgon bittida och uträtta saken väl.

Kämparp den 26/9 1822

Daniel Bruno

Till Extra Kronofjärdingsman
Johannes Gustafsson i Klingekärr.

Till följd av Häradsrättens bilagda utslag och i enlighet med åtföljande Förpassning anmodas Extra Kronofjärdingsmannen att afhämta Pigan Maja Lisa Andersdotter i Mostugan vid Högsbäck och henne inför Domstolen i Slättäng inställa den 2re nästkommande Oktober kl. 11 f.m.

Kämparp den 10 Aug. 1840.

Carl J. Bruno

Tydiligen hade pigan hunnit sätta sig i säkerhet, för drygt ett år senare kom följande brev:

Till Krono Rättaren Johannes Gustafsson i Klingekärr.

Som besked från Jönköpings län ankommit, att pigan Maria Lisa Andersdotter från Högsbeck, hvilken någon tid uppehållit sig i Ljungarums socken nu är återflyttad till Habo socken och lär uppehålla sig vid Högsbäck;

så har Krono Rättaren att af henne uttaga de uppförda Två Riksdaler Banco Böter, hvilka derefter skyndsamt till mig redovisas.

Kämparp den 4 December 1841

Carl J Bruno

Till Krono Fjerdingsmannen
Johannes Gustafsson i Klingekärr.

Som Fadermördaren Drängen Jonas Bergman från Svärdkullen i Darretorps socken den 12te dennes berett sig tillfälle att rymma i närheten af Borgunda Gästgärd; så efter erhållen föreskrift från Konungens Befallningshafvande får jag härigenom förständig Krono Fjerdingsmannen, att honom noga efterspana, och om han träffas, honom genast häkta och till mig afföra - hvilket afseende till upplysning lemnas att Bergman, som är 21 år gammal, har ljust hår, blå ögne och rak näsa, är 5 fot och 8 tum lång, samt var vid afvikandet klädd uti 2ne blå vadmalsrockar, blå vadmalsbyxor, samt svart sammetsväst, rutig halsduk, stöflar och svart myssa.

Kämparp den 20 October 1855

Carl J. Bruno.

F.E.

Tjenste ämnen
Till Krono Fjerdingsmannen
Johannes Gustafsson
Klingekärr
från Carl J. Bruno.

Torpinventering

Våren 1987 återupptog några entusiaster i föreningen den sedan 10 år tillbaka avsomnade torpinventeringen i Habo kommun. Efter en trevande inledning där den mesta tiden ägnats åt att i "Fransson-böcker" och husförhörslängder nedteckna alla torp och backstugor samt nödvändiga personuppgifter för att kunna följa respektive torp eller backstuga från en husförhörslängd till en annan.

Vi använder oss av 1730 års kyrkliga indelning i rotar, vilket för Habo kommun innebär följande: Baskarps, Brandstorps, Darängs, Ekets, Flatereds, Gullskogs, Gölhults, Holmens, Hallebos, Högsbäcks, Starbäcks, Mobos och Sibbos rotar.

För Gölhults, Holmens och Baskarps rotar fanns redan en förteckning över torp och backstugor kompletterade med markeringar på ekonomiska kartan. För Holmen dessutom omfattande dokumentation.

Gullskog, Gölhult, Flatered, Högsbäck och Holmens rotar är klara, Starbäck, Hallebo, Eket och Daräng har vi börjat att teckna ned alla torp medan Sibbo och Mobbo kvarstår.

Under hösten 1987 startade Brandstorps-borna sin egen torpinventering av Brandstorps rote, livligt påhejade av oss i Habo. 15 maj 1988 anordnade de en torpvandring som gick från Torkelsryd upp till Råvafallet. Uppslutningen var enorm, ca 75 personer vandrade i vårfagra marker under sakkunnig ledning av Ingmar Holgersson.

Vi hade även en egen torpvandring i maj där vi hälsade på i de flesta torpen i området mellan Hökesån och Sjogarp, öster om riksväg 195. Ca 10 personer deltog. Under våren tänker vi göra en ny torpvandring. Då besöker vi torpen under Dalen i Gölhults rote, men mera härom senare.

För att komma till ett mera konkret resultat har under våren 1988 arbetet med Gölhults rote intensifierats. Idag återstår här endast att på pastorsexpeditionen inhämta vilka som bott kvar på torpen efter år 1896. Vidare har förslag till skyltar framtagits i samarbete med Hembygdsföreningen. En prototyp uppsattes på torpet Dalåsen den 7 maj 1988 vid en utflykt med Naturskyddsföreningen och detta har resulterat i ett antal påringningar. Om så många personer upptäcker en enda skylt, hur kommer det då att bli med 600 skyltar??

Torpinventering HABO KOMMUN

G 47 Dalåsen under Dalen i Gölhults Rote

Hitflyttat 1881 från torpet Altona (beläget ca 300 m norr om Dalåsen) av Axel Svensson Lindelöw med hustru.

Sista som bodde här var Klas och Tilda Ottosson. Klas körde med enbetsoxe. Många historier om "Dalåsarna". Husen revs i början av 1940-talet.

Ytterligare information om torpinventeringen finns på Habo Bibliotek

Torpinventerarna i Habobygdens Släktforskarförening.

Fler intresserade hälsas välkomna, torsdagar i jämna veckor, kl 19.00 i Forskarrummet på Biblioteket.

I Gölhults rote är torpen under Dalen många och intressanta. Redan 1695 omnämns "Dala torp" där ett barn då lär ha dött.

Redan i slutet av 1700-talet var Svensksund, Krösaröderna, Altona, Kaffesumpen, Hornebron, Tomten och Marialund bebodda. Namnen på dessa torp kan få fantasin att spela... Byggs Altona av en knekt som varit med i slaget vid Altona i Tyskland? Svensksund kanske också kan ha anknytning till ett slag. Kaffesumpen, där stod naturligtvis kaffepannan på och gästfriheten var stor. Eller blev man här av snålhet eller fattigdom bjuden på kaffe kokat enbart på sumpen?

Under 1800-talet byggdes Björkelund, Lugnet, Nolhagen, Mostugan och Dalåsen. Det senare flyttades från Altona omkr 1880. Av dessa tolv ställen finns idag endast bebyggelse på två, Hornebron och Krösaröderna. Där fanns en tid både kvarn och såg. Lämningar av dammen finns kvar än idag.

Många intressanta lämningar finns kvar vid alla dessa gamla torp, såsom husgrunder, källare, odlingsrösen m m och mycket finns att upptäcka och förundras över. Du kan i "Stenrört" hitta en flaska, en hästsko och på trappan kanske nyckeln till stugdörren.

Ni som tycker detta verkar spännande, hjälp oss med uppgifter, berättelser ni har hört eller minnen från torpen i Habo kommun. Vi vill göra vår historia om våra förfäder så komplett och levande som möjligt. En tid som kan tyckas avlägsen men som egentligen ligger oss ganska nära.

En av föreningens aktiviteter under våren blir en vandring mellan dessa gamla torp. Väl mött alla intresserade, medlemmar likaväl som icke medlemmar!

Det är med sorg i hjärtat vi noterar att Karl-Olof Förberg inte längre är ibland oss. Vi är honom innerligt tack-samma för det storartade arbete han nedlagt inom torpinventering och hembygdsforskning.

HC och LOM

Till Arne Wulff
Tidningen HABO-BYGDEN.

Tjenare Broder.

Jag heter Nisse Bruno och är fallen efter gamle länsman Bruno på Kämparp. Då kanske Du vet vem som skriver - det var ju så länge sedan.

Händelsevis har jag sett en notis om att skolan i Simonstorp skall bli skolmuseum. Det var ju där som jag åren 1921-1923 tog mina första stapplande steg på studiernas törnbeströdda stig. Jag hörsammar därför med glädje Din uppmaning att insända ett bidrag. Det är inte mycket jag har, men här kommer ett skolfoto från något av dessa år. De flesta av oss elever är väl döda nu efter 67 år, men jag hoppas att några fortfarande lever och vill hjälpa till med att dokumentera "livet". Är det någon som vill ordna en skolträff, så kan jag gärna anmäla mig nu genast.

Nu övergår jag till några små minnesbilder som Du får använda som Du vill.

Första skoldagen var fruktansvärd. Trots att min mamma var med och satt jämte mig hela tiden, så bara lipade jag. Man var ju van att gå ensam därhemma på Kämparp och leka med hönsen, hundvalparna, lammungarna och att ströva ikring och leta efter fjädrar och fågelbon. Nu hamnade jag helt oförmodat och oförberett mitt bland en massa främande barn. Vi var fyra stycken i min klass och sex i den äldre klassen. Tillsammans med lärarinnan var det alltså tio personer som stirrade på mej. Jag minns endast att jag envist och ihärdigt bölade och

och grät. Stackars mamma, som måste "visa upp" en så ynkrygg till grabb. De små torparebarnen var däremot redan härdade av livets besvärigheter och mycket tuffare.

Skolan är ju till för att "lära för livet" och nog fick man göra en del erfarenheter. Till exempel att inte lita på vad folk sa. Efter några dagar bjöd dom mej på svarta små tabletter ur en PIX-ask. Glad över vänligheten åt jag några stycken, fast de inte smakade gott alls. Alla stod sedan runt mej och skrattade för att dom lurat "länsmans pojke" att äta fåralort.

Man blev väl lite "tuffare" efter hand som man kom in i gänget. Särskilt bra - ja rent av bäst - var jag i konsten att snabbt slänga sig över en gärdsgård eller grind. Det fanns många sådana på vår skolväg och oftast gick det till på det viset att någon i flocken ropade: "Sist över grinna loktar skit" och därefter stormade alla ungarna fram mot hindret och slängde sig över som om tjuren varit i hälarna. Även av denna lärdom har jag haft mycken nytta och stor glädje senare i livet.

På tal om "skolvägen", så gick denna över ängar och skogar mellan Kämparp och Simonstorp. Jag skulle tro att den var så där 2,5 eller möjligen 3 km. Mestadelsföljde den en upptrampad stig men gick också längs de skogsvägar som på den tiden fanns mellan Tumbäckstorpen Hackebo. Hackeberg, Lövestuga, Holmen, Stora-Lyckorna, Lilla-Lyckorna och Skårhult. Det var ibland rätt hårda bud att i hållande regn, stark kyla eller djup snö ta sig fram på sina små sju-åriga ben denna väg. Normalt fick man sällskap av andra ungar alltefter som torpen passerades, men var det mycket dåligt väder brukade faktiskt jag, som bodde längst bort, och Ture i Skårhult, som bodde närmast, vara de enda som kom. Sådana dagar inställdes undervisningen och "fröken" bjöd på kakor och saft i sin lägenhet, innan vi anträdde återfärden.

Varför var det jag, som hade längsta vägen, som trotsade det dåliga vädret när andra stannade hemma? Jo, kanske var det delvis beroende på att hela min familj alltid varit mycket sportintresserad och ville att jag tidigt skulle härdas. Men mest troliga orsaken var nog i alla fall att barnen på den tiden hade så dåligt med kläder att de inte kunde sändas ut i oväder och blöta. Det var mycket fatigt runt om i torpen. Själv var jag vintertid klädd i en linneskjorta, som kylde förskräckligt då den blev våt. Ytterplagget var en tjock rock som blev mycket tung vid regnväder. På benen hade man långa svarta yllestrumpor som kliades och som hölls uppe med långa strumpeband i livstycket. På fötterna hade jag kraftiga skomakargjorda kängor. En tid hade nog dessa varit för små, för det kliade i tårna i flera år. Hade väl förfrusit dem då och då. Regnkappor, gummistövlar, annorakhuvar, termovantar och andra nutidens välsignelser fanns inte på den tiden.

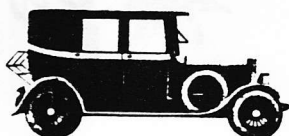
Någon enstaka gång hände det att jag följde med de andra barnen över Kvarnekulla, Tumbäck, Mysket och "Drefta" upp till Kämparp. Vid ett sådant tillfälle hände det en gång att vi ungar arrangerade "snöbollskrig" med torkad hästlort som det fanns överflöd av på landsvägen. Vi hade hemskt kul ända tills dess att lilla snälla Elin-i-Blombacka fick in en fullträff på mej. I "stridens hetta" och bara på sko- jag lo- var- så knuffade jag ned henne i diket. Tyvärr så låg där en sönderslagen butelj och på denna skar hon sig allvarligt i handleden. Att pulsådern skadats är helt klart för det strömmade ut ljusrött blod stötvis. Om jag minns rätt var det också en sena skadad och måste sys ihop. Förmodligen kom där någon vuxen och tog hand om flickebarnet -jag minns inte- och förmodligen sprang jag genast hem till Kämparp och höll mig undan i förskräckelsen. Lilla Elin var borta från skolan i flera veckor och kamraterna såg till att jag

inte förblev ostraffad. Händelsen hette lång tid därefter: "När Kämp- arpa-Nesse puttade Elin i diket". Själv var jag så rädd att jag aldrig vågade berätta detta i mitt hem. Hade jag gjort det, så hade säkerligen far och mor hjälpt mig att söka upp Elin och hennes föräldrar och på något sätt försökt att be om ursäkt och gottgöra. I min barnsliga rädsla och stora ånger höll jag mig bara undan och har sedan dess i hela mitt liv ångrat denna feghet.

" Hör Du lilla Elin, om Du fortfarande lever och råkar läsa detta, så giv mej ett livstecken, så att jag får försäkra Dej att det inte var illa menat utan bara på skoj."

Nog fanns det bilar i Habo och "Gustava" även på den tiden, men inte var de så vanliga. Jag minns att vi en vacker sommardag fick se en bil ute på vägen. Signe hade inget emot att vi rusade fram till fönstret och tittade ut. Det var "Körare-Johan" som bytt ut sin häst mot en T-Ford. För sentida läsare kanske jag bör förklara att Körare-Johan var lantbrevbärare och att en T-Ford ej hade några "riktiga" växlar utan gick på hel- och halvfart.

En annan gång hördes det surr i luften, men ingen bil syntes till ute på vägen. Fröken Signe sade att kanske var det ett flygplan (nej- flygmaskin sade man på den tiden) och tog hela "småskolan" med ut på gården för att titta. Jo- verkligen. Där uppe på 5-600 meters höjd kom det första flygplan som vi sett. Det gick från norr mot söder och var väl på väg från "Lusharpan" i Karlsborg till något exercisfält i Jönköping eller Skillingsryd. "Ser i barn hur det flaxar mä vingera precis söm e kråka", sa Fröken - och naturligtvis såg vi det allihop, för inbillningens makt har alltid varit stor. Inte heller hade man 1921 - 23 börjat I F R Å G A S Ä T T A något som "lärarinna" sade.

Någon "skolfrukost" serverades naturligtvis inte. Varje barn medförde en flaska mjölk och några smörgåsar. Denna måltid intogs ute i kapprummet utanför undervisningssalen, varpå vi gick ut på skolgården och lekte. Då rasterna var slut kom "fröken" ut och ringde i en bjällra eller dylikt. Alla barnen ställde då upp i ett led efter varandra

och på given order marscherade vi sedan in i salen.

Beträffande dessa smörgåsar kan jag inte påminna mej någon större "klassskillnad", men i fråga om renlighet fanns det en utpräglad sådan. Loppor hade vi väl lite till mans eftersom vi lekte i ladugårdar, höns- och med hundarna. Löss i håret råkade nog alla också ut för en eller annan period, ty det fanns ju en del "pålitliga smittohårdar". Däremot var det större skillnad på renlighet om halsen, i öronen, om fötterna och händerna. Att "lärarinna" skrubade bort skovorna på någon unge det förekom, även om det inte hörde till det vanliga.

En av mina små kamrater från ett mycket "eftersatt" hem led av vad man numera skulle beteckna som "kronisk inkontinens". Kanske var det svåra hemförhållanden eller var det kanske rädslan för att "få frågan", som förorsakade läckaget. Hur som helst - ibland kom det en liten "rännil" krypande utefter den långa gemensamma bänken vi satt på. Inte ville man skvallra utan lyfte sig och hängde med armbågarna på bänklacket tills "lärarinna" såg att det var någonting på gång.

PS. Denna stund av ovan och lite överlagd författarverksamhet har kommit mej att "tänka om" ifråga om vad jag lärde mej i Simonstorps småskola. Möjligen var det bra mycket mer än jag förut har anat.

Den långa skolvägen i alla väder hårdade mej, så att jag senare i livet blev fjällförare och intresserad Vasaloppsåkare.

Jag lärde mej räkna, läsa och skriva. Lite grann åtminstone. Den snälla lärarinnan lärde mej välvilja och hjälpsamhet.

Kamratlivet lärde mej att med gott mod uthärda livets "Practical jokes" och dessutom att gott kamratskap inte har något samband med föräldrarnas bankbok.

Nisse Bruno

Mitt i skogen där stigen knappt skönjes idag
och där asparna kämpar för livet,
gick jag ut i den glimrande kvällen ett slag.
Jag stannade nästan i klivet.

Ja, vad är det som lyser
så prålande där,
just där solen bland lövverket skiner,
mitt bland gräset och riset -
jag ser vad det är.
Det är vildvuxna stånd av lupiner.

Här gick trött, gamla mor
sedan dagen var slut,
för att sköta med kratta och kanna
några blommor som växte vid
torpstugans knut
och som tycktes bli höga och granna.

Det finns ingen som vet
när hon fanns, vem hon var.
Det finns inte ett spår av ruiner.
Det är bara en vindfläkt som flyger
och far
kring ett lysande knippe lupiner.

NILS MÅNSSON-MANDELGREN I HABO 1848-49.
EN RESANDE KONSTNÄR I 1800-TALET SVERIGE

Nils Månsson-Mandelgren (1813-1899) var en av den svenska folklivsforskningens stora pionjärer.

Han föddes den 17 juli 1813 i den lilla skånska landsortsbyn Ingels-träde i närheten av Höganäs.

Han var son till en bonde. Han fick tidigt tjäna sitt uppehälle genom att måla möbler och rita "kistebrev" till folk i trakten.

Som tjugoåring kom han till Stockholm och började sin konstnärliga utbildning. Senare fortsatte han sina studier i Köpenhamn, där han kom i kontakt med konst- och kulturhistorisk forskning, som gav honom impulsen att utforska våra rika folkliga skatter.

Han gjorde även flera studieresor i Europa. (Tyskland-Italien-Frankrike-Holland-Belgien-England) I dessa tidiga folklivsbilder från dessa länder har redan kulturhistorikern segrat över konstnären.

Det föll sig naturligt för Mandelgren att arbeta på fältet - resa land och rike runt för att med egna ögon se och teckna ner det han fann nödvändigt att rädda och bevara.

Noggrant och grundligt går han till väga; besöker bondstugor, samtalar med gårdens folk, tittar in i ladugårdar, visthusbodar och på vindar i jakten på något värt att dokumentera.

Under senare delen av 1800-talet fick han Antikvitetsakademiens uppdrag att dokumentera våra medeltidskyrkor och dess inventarier.

Under dessa resor passade han samtidigt på att teckna av och skriva ner det han fann i prästgårdar, bondgårdar och herresäten. Ja, hela den folkliga kulturen, som han såg gå förlorad, försökte han bevara åt eftervärlden.

Vid ett par besök på Folklivsarkivet i Lund, där hela denna unika samling av 30.000 skisser och akvareller finns bevarade - fann jag, att Mandelgren hade intresserat sig för Habo och dess kyrka i synnerhet.

1848 besökte Mandelgren Habo för första gången. Resan hade börjat i Stockholm den 13 maj och slutade där den 29 oktober, efter att ha rest genom nio landskap och avverkat 320 mil med häst och vagn.

*Kvinna i vardaglig sommardräkt
Habo socken i Västergötland
1849*

I månadsskiftet maj-juni kommer han till Habo - närmast från Jönköping. Efter uppehåll på Drösphults Gästgivaregård ställer han kosan till Habo kyrkby, där han blir mycket intresserad av kyrkan och dess inventarier.

Han gör ett 40-tal skisser och akvareller. Han övernattar på gästgivaregården i Bränninge, men det är oklart hur lång hans vistelse i Habo är. Alltnog, efter Habo ställs färden åter till Småland.

Mandelgren fann Habo kyrka så intressant, att han återvände året därpå för att göra ytterligare studier.

Totalt har jag funnit 14 kol- och blyertsteckningar, 30 färglagda skisser och 21 rentecknade bilder i färg.

Dessa finns nu dokumenterade på en dia-bildserie omfattande 40 dia. Dessutom underlag för framtagande av positiva bilder och div. kopior på skriftligt material.

forts.

Mandelgren forts.

Motiven består främst av interiörer och exteriörer samt inventarier från kyrkan, men även en kvinna i vardagssommardräkt och en tavla föreställande pastor Brynolf Andr. Lundelius, som var kyrkoherde i Habo 1673 - 1693 ingår i samlingen. Även Brandstorps kyrka är avbildad.

Fortsatta forskningar kan förhoppningsvis bringa fler fakta i dagen. Biografen i artikeln är hämtad ur fil.kand. Bengt Jacobssons böcker Nils Månsson-Mandelgrens resor i Småland och Östergötland.

Stieg-Erland Dagman

Olavus läser tidningen. Överallt är det krig och väsen och slagsmål. Han lägger ifrån sig tidningen med en from suck:
- Tänk va långt då vøre på jola, fall alla utlänninga vøre västgöta.

"Ibland är det bättre att inte beta"

YRVÄDRET HINDRADE BRÖLLOPET

Det myckna och ihållande yrvädet under lördagen åstadkom som bekant många olägenheter och här en sådan af ganska egendomligt slag. Gästgifvaren å Västra Kärrs gästgifvaregård i Habo, C. Friberg skulle förliden söndag ingå äktenskap med fröken Anna Johansson därstädes. Men Bore var oblid och gaf icke samtycke härtill. Yrvädet hade så genstängt alla vägarna att det var omöjligt för hvarken präst eller bröllopsgäster taga sig fram. Man beslöt uppskjuta förrättningen till påföljande dag måndagen men yrvädet fortfor hela söndagen. Något bröllop kunde icke hållas den dagen heller. Man kan lätt tänka sig brudens och brudgummens bekymmer att så där få vänta. Man kom då öfverens, att ännu göra ett försök, och så bestämdes onsdagen och nu var lyckan bevågen, så att de väntande tu kunde lyckligt och väl fira sitt bröllop. skrifver en meddelare till Jönköpings Posten

JP febr. 1900

1976

Bertil Söderlund avgår som ordförande efter tretton år och han efterträds av Gunnar Karlsson, Bössekärr. Frysskåp anskaffas till Hembygdsgårdens kök och ansökan om byggnadslov inlämnas till kommunens byggnadskontor.

1977

Förberedelser görs för torpinventering och föreningen ansöker om att få överta vårdnaden av "Stena Gustavs Stuga" vid Fiskebäcks kapell. Förvirring råder om äganderätten till stugan. Som kuriositet kan nämnas att dåvarande Fornminnesföreningen redan år 1938 försökte få disponera stugan. Styrelsen börjar skissa på en redskapsbod för vagnar, slädar och andra större föremål. Ritningar upprättas och inlämnas för byggnadslov.

1978

Ca 40 kvm. gammalt golvvirke från sockenstugan vid Habo kyrka samt taktegel räddas för kommande behov. Enligt uppgifter framkomna i samband med torpinventering har i Habo kommun funnits 31 soldattorp varav 11 st i Gustav Adolf. Det har också funnits en stångjärnssmedja i Sättersfors, en låsfabrik i Aledal, fem garverier, fem tegelbruk tjugotvå kvarnar, fem sågar, tre gästgiverier, en vagnfabrik och fyra ångbrännerier.

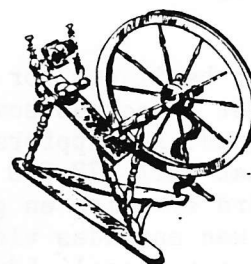
Försök görs att få överta Rebbo kvarn eller att få den förklarad som byggnadsminnesmärke.

Från kommunen har erhållits 8 500 kr för uppförande av smedjan och ärendet med redskapsboden har vandrat fram och tillbaka utan resultat.

1979

Ansökan inlämnas till kommunen om att få kvällsbelysning i parken inkopplad på gatubelysningen.

Föreningen provodlar lin vid Sjogarp och påbörjar efterforskningen efter några spår av en folkdräkt i Habo.

1980

Följetongen genom åren "Stena Gustavs" stuga har med hjälp av trägna efterforskningar utmynnat i att kommunen en gång i tiden erhållit stugan som gåva av Fritiof Svensson, Ekets gård.

Gåvobrev saknas dock och eftersom gåvan icke bevakats vid Tingsrätten, så har kommunen förlorat rätten till att göra anspråk på stugan.

Nuvarande ägare Eva Gustavsson och Bodil Frändberg förklarar sig villiga att skänka stugan till Hembygdsföreningen. Smedjan invigs i samband med hembygdsfest.

Bröderna Fransson, Norra Ekered erbjuder föreningen det gamla 1700-talshuset på gården och styrelsen tar med tacksamhet emot erbjudandet och påbörjar nedmonteringen. Samtidigt förbereds äntligen uppförandet av redskapsboden.

1981

Styrelsen tecknar borgen för ett banklån på 25.000 kr för att få pengar att uppföra redskapsboden. Byggnaden uppförs till största delen med skänkt material och försäkras för 180.000 kr. Parkbelysningen kunde tyvärr inte erhållas genom inkoppling på gatunätet och styrelsen beslutar därför om inkoppling på eget tidur. Kvällsbelysning i parken borde förhindra vandalisering av lyktor samtidigt som det ger ett gemytligare intryck.

1982

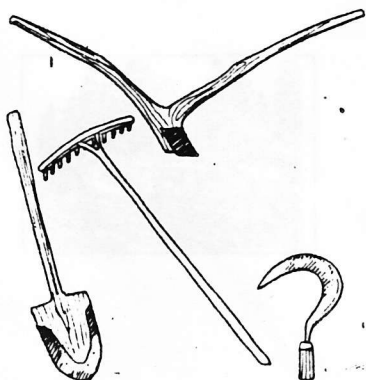
Byggnadslov har beviljats för "Ekereds-huset" och huset betecknas som kulturhistorisk byggnad. Återuppförandet är kostnadsberäknat till 178.000 kr.

Från Tuvebo gård erhålles en gammal stengrund som kan användas vid uppförandet och dessutom taktegel. Länsarbetsnämnden har tillstyrkt beredskapsarbete för uppförande av Ekeredshuset och förelagt AMS ärendet för beslut.

Den gamla ladugården på Bjälkebo (en av traktens äldsta byggnader) erbjudes till föreningen. Efter inspektion bedöms dock att huset inte är i sådant skick att det går att flytta.

Vid grävningsarbeten vid Vätterstranden i Fiskebäck påträffas grunden till ett av de tre tegelbrännerier som funnits där. Sture Isaksson, på vars mark fyndet gjordes, berättar att tegelbränneriet nedlades av hans farfar någon gång på 1880-talet. Fyndplatsen har fotograferats.

På Dalen finns fortfarande ett gammalt vattenhjul inbyggt i en ladugård. Hjulet var ämnat att medelst vatten från en grävd kanal driva en tilltänkt fabrik för framställning av stärkelse.

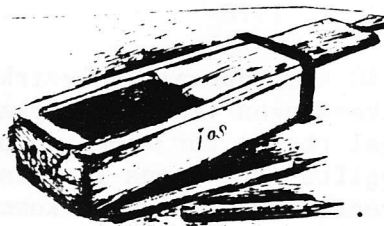
1983

Kommittén för "hembygdsdräkten" har genom åren flitigt fortsatt sökandet efter spår av någon tidig bygdedräkt och har samlat många bilder av mössor och allehanda gamla klädesplagg utan att dock kunna påvisa förekomsten av någon speciell hembygdsdräkt eller sockendräkt. Fotona förvaras i album i Hembygdsgården.

AMS har meddelat att Ekeredshuset får uppföras som beredskapsarbete och med ett anslag på 100.000 kr från kommunen har styrelsen därför beslutat att genomföra arbetet med återuppförandet. Det skulle visa sig innebära en stor kraftanstängning, men huset stod färdigt för invigning i augusti 1984.

Kommunstyrelsen meddelar att de med tacksamhet överlåter ansvaret för "Stena Gustavs" stuga till Hembygdsföreningen och därmed är en fråga som verkligen "dragits i långbänk" ur världen.

Arbetet med ett skolmuseum påbörjas och en påminnelse avsändes till kommunen om de sanitära olägenheterna som råder vid parkeringsplatsen vid Bokskogen. Rastplatsen är i stort behov av toalett.

Ett gammalt pennskrin i trä från 1898

1984

Hembygdsföreningen inbjuds av kulturnämnden att medverka till att Nationaldagen den 6 juni kommer att högtidligt hållas igen.

På Hembygdens dag den 5 augusti invigs Ekeredshuset av Berit Hange-Persson, ordförande i Västergötlands Hembygdsförbund.

I Karstorp, Fagerhult finns en gammal kraftstationsanläggning som erbjuds föreningen och den kommer så småningom att avhämtas för renovering.

1985

Ekeredsstugan förses med elvärme för att kunna användas även vintertid och för att inte skadas av fukt. Gamla skolböcker och övrigt skolmaterial insamlas från vindar och källare på kommunens skolor för att placeras dels i det iordningsställda rummet för skolmuseum på andra våningen i Ekeredsstugan och i en av skolsalarna i Simontorps gamla skola som hjälpligt renoverats och där det numera finns en sal för skolmuseum och en sal för väv-kurser

1986

Kommunens turistavdelning frågar om Hembygdsföreningen kan ordna servering av kaffe i parken sommartid.

Med erfarenhet från tidigare försök avslår styrelsen denna begäran.

På Nygårds ägor påträffas gamla vattenledningar bestående av borrarade trästockar. Vid inspektion anser styrelsen rören väl värda att bevara.

Föreningen deltar för första gången i försäljning av lotter på skyltsöndagen.

Julbak på gammalt vis ordnas i Ekeredsstugans bakugn.

Tiden för Gunnar Karlssons ordförandeskap har som framgår av ovanstående resumé präglats av stora och krävande byggprojekt.

Hembygdsparken kan väl nu anses vara i det närmaste "perfekt" i vad som gäller sammansättningen av byggnader.

Tillresande och på platsen bosatta hembygdsvänner har vid flera tillfällen uttryckt sin stora tillfredsställelse med anläggningen

Arne Wulff

Utdrag ur sockenstämmoprotokoll:

Den allmänna Valborgsmässosocken-stämman med Habo församling
den 27/5 1859.

§ 14

Som man både med ledsnad och förargelse förnimmer att en hop drängar, ynglingar och gossar har för vana att stanna utanför kyrkan, men icke gå ditin, utan vandra under gudstjänsten av och an bedrivande allhandla oskick och väcka förargelse hos allvarliga kristna, så finna sockenstämman sig föranlåtna att förnya den uppmaning som gjordes för 6 år sedan och är införd i protokollet den 7 augusti 1853 att antingen ingå i Herrens hus eller bliva hemma, då de hava inga behov att upplysas och undervisas, pånyttfödas och helgas av Guds ord och man kan visserligen icke driva någon till Gudsfruktan ty människan har en fri vilja att handla, men man kan med kraft av världslig lag tvinga dem som visa uppenbart förakt för det heliga, att iakttaga utvärtes ärbarhet.

Vi bedja Gudstjänstens föraktare avlägga den anstötliga oseden att skocka sig på kyrkovallen och kyrkogården till samtal i onyttiga och syndiga ting och uppmanar föräldrar och hushåll söka utrota den farliga oseden.

Detta lästes upp i Habo kyrka
den 5 juni 1859.

H A B O B I B L I O T E K

FYLLER 125 ÅR

VIKTIGA ARTAL I BIBLIOTEKETS HISTORIA.

- 1863 den 9 september öppnade Habo sockenbibliotek i kyrkskolan.
Bokbeståndet - 117 band- hade delvis inköpts med hjälp av
hundskattemedel.
Den förste bibliotekarien var skolläraren Johan Wahlén.
- 1880 flyttade biblioteket till sockenstugan. Bokbeståndet hade
då utökats men "många böcker voro så slitna, att de näppeligen
kunde utlånas".
Bibliotekarie var ingenjören Alfred Stomberg fram till
- 1881 då biblioteket stängdes i två månader på grund av en strid
om bibliotekets böcker.
Bibliotekarie 1881 - 1886 var skolläraren A. Florin.
- 1886 övertogs bibliotekets skötsel av den verkliga trotjänaren
Johan Svensson i Daräng som efterlämnat noggranna anteckningar
om bibliotekets verksamhet.
- 1913 inrättades en särskild avdelning för skolbiblioteket.
- 1923 övertog Gustav Persson, Västerlid, bibliotekets skötsel och
lade i denna syssla ner en livslång gärning fram till 1978.
- 1936 startar ABF- biblioteket med 12 band i den gamla stations-
skolan. Föreståndare var Einar Sandin.
- 1956 sammanslogs ABF- biblioteket med det kommunala biblioteket
som detta år flyttar in i kommunalhuset.
Einar Sandin blev kommunal bibliotekarie.
- 1975 flyttade biblioteket till egna lokaler på Tidaholmsvägen 5,
tidigare en möbelaffär.
- 1988 fick biblioteket nya, ändamålsenliga lokaler mitt i centrum.

1989

Habobygdens
släktforskarförening

VÅRENS PROGRAM

Årsmöte 24 jan.
Församlingshemmet
kl. 19.00
Filmvisning
Välkomna!

Släktforskarkväll 21 febr.

Forskarrummet kl. 19.00

Vi fortsätter arbetet med
iordningställande av
forskarrummet.
Välkomna!

"Brunoafton" 8 mars

Biblioteket kl. 19.00

Lars och Nils Bruno
berättar gamla minnen.
Välkomna!

Torpinventering
Forskarrummet kl. 19.00
torsdagar jämna veckor
Start: 12 jan.
Sista träffen blir 20 april
Välkomna!

Torpvandring
söndagen den 21 maj
Samling: Taxiplan, Habo
kl. 14.00

Medtag kaffekorg
Glöm ej stövlar.
Välkomna!

Tidningsexcerpering

Biblioteket kl. 19.00

16 jan. 6 febr.

27 febr. 20 mars

Välkomna!

Vårens resa
återkommer vi
med senare.

